

Resolucija Društva VTIS in Mlade akademije glede trenutnega predloga Raziskovalne in inovacijske strategije Slovenije (RISS) 2021 - 2030

“Strategija mora služiti kot zdrava osnova za trajnostni razvoj Slovenije, ki je vpeta v mednarodno okolje in zavezana k odličnosti”

Društvi pozdravljata zaveze slovenskih odločevalcev znanosti in raziskavam. Menimo, da je za doseganje dolgoročnih ciljev potrebna jasna vizija s konkretnimi in merljivimi cilji. V moderni in globalni družbi pomeni stati pri miru, pa če tudi za trenutek, zaostajati. V desetih letih od sprejetja strategije za obdobje 2010-2020 opazamo znaten in merljiv upad kvalitete slovenske znanosti v primerjavi z ostalim svetom. V hiperglobalnem svetu so mehanizmi, ki so bili postavljeni za facilitacijo znanosti v Sloveniji postali breme za znanost. Kot razlog za splošno nazadovanje prepoznamo pomankanje odgovornosti in zavez k modernizaciji. Menimo, da so temelji nadaljnega razvoja trdna zaveza trajnostnem razvoju v vsakem pomenu besede. Slovenska znanost mora prispevati k globalni tranziciji v zeleno družbo in z inovacijami prispevati k večji dodani vrednosti slovenskega gospodarstva. Institucije, ki proizvajajo znanje morajo imeti trajen dostop do talentov iz vsega sveta, ki ne bo bremenjen s strani prekomerne birokracije in težav pri integraciji. Naše zaveze znanosti morajo biti usmerjene v blagor človeka in znanstvenikom prijazne za uporabo. To nam bo omogočalo, da bomo naslednjo strategijo pisali iz boljšega izhodišča, kot jo danes kjer bomo lovili najboljše in ne tekli zato, da ostanemo kjer smo.

Resolucija društev VTIS in MA:

Splošno

- A. Opažata, da dokument naslavlja vsa pomembna področja, ki se tičejo raziskav in razvoja v Sloveniji,
- B. Z zadovoljstvom opažata, da je dokument ‘Predlogi Društva VTIS ob sprejemanju raziskovalne in inovacijske strategije Slovenije 2021-2030’ pozitivno sprejet s strani večine deležnikov v slovenskem raziskovalnem okolju, ki so vsi zavezani k izvedbi predlaganih predlogov,
- C. Verjameta, da bi lahko dokument bolj smiselno povezal zastavljene cilje s predlaganimi ukrepi,
- D. Skrbi nas dejstvo, da bodo merljivi cilji določeni v podaktih, brez časovno definiranih rokov, kar lahko vodi v propad dokumenta kot strateško pomembnega,
- E. Opažata, da je v dokumentu veliko nejasnosti glede pojmov zaradi pomanjkanja definicij, ozadji in konkretnih načrtov kar lahko privede v napačno razumevanje besedila,
- F. Ugotavljata, da je citiranje skozi dokument neskladno in zmedeno,
- G. Predlagamo, da se ob uvedbi kratic napiše tudi celotno ime (npr. ERA, EHEA)

- H. Pozivata, da se predlogi in ukrepi, ki se sprejemajo preko Zakona o raziskovalni in razvojni dejavnosti (ZRRD) in so že naslovljeni, kot takšne eksplicitno opredelijo;
- a. prosita, da se že usklajeni ukrepi v proceduri ne predstavljajo kot dolgoročni cilji in ukrepi,
  - b. želita, da se reference na druge mednarodne dokumente kot takšne tudi predstavi in se jih ne omenja posredno.

Opažanja ob ciljih za financiranje znanosti, kariernega razvoja in odprte znanosti

- I. Podpirata, vzpostavitev podpornih mehanizmov za dvig števila projektov okvirnega programa EU za raziskave in inovacije v okviru stebra odličnosti,
- J. Promovirata zavezo dokumenta k internacionalizaciji slovenskega raziskovalnega prostora,
- K. Pozdravljata podporo znanstvenim skupinam, ki v Sloveniji že delujejo in hkrati opozarjata na morebitno diskriminacijo v primerjavi s skupinami z velikim potencialom, ki v tem trenutku še niso širše uveljavljene¹,
- L. Z navdušenjem pozdravljata zavezo do opustitve izključno številčnih (kvantitativnih) metrik ter zahteve po skladnosti z načeli 'FAIR' in takojšnjem odprtem dostopu pri objavi raziskovalnih rezultatov,
- M. Se pridružujeta spodbudam ekosistemu odprte znanosti v Sloveniji,
- N. Pozdravljata zavezo do občanske znanosti kot mehanizma za promocijo znanosti in znanstvenega poklica,
- O. Podpirata zavezo k podpori gradnje kariere za raziskovalce na začetku kariere,
- P. Podpirata ureditev plačnega sistema raziskovalk in raziskovalcev primerljivega z mednarodnimi pogoji nagrajevanja,
- Q. Pozdravljata pobude za spodbudo mednarodne in medsektorske mobilnosti raziskovalcev in raziskovalk na vseh nivojih,

Opažanja ob ciljih za doseganje etičnih standardov v znanosti ter vzpostavitvi plodnega znanstvenega okolja

- R. Sta prepričani, da mora biti pomen 'pomembnega prispevka znanosti' dobro in vnaprej definiran,
- S. Razmišljata o upravičenosti vloge države kot nosilca investicijskega razvoja na mestu zasebnega kapitala,
- T. Izpostavljata, da kazalniki vzpostavitve spodbudnega okolja za razvoj odlične znanosti niso niti definirani niti jih objektivno ni mogoče definirati,
- U. Ugotavljata, da dvojni prehod² v dokumentu ni definiran hkrati pa dokument ne omenja kdo bo nosilec odgovornosti za pripravo, izvajanje, spremljanje in evalvacijo omenjenih ukrepov,
- V. Opažata, da v dokumentu ni ukrepov, ki bi učinkovito naslavljali spodbujanje vlaganj,
- W. Pozdravljata vzpostavitev Nacionalne komisije za etiko in integriteto v znanosti,

---

¹ Ukrepa U1.6 ter U1.7 sta v nasprotju z U1.1 v besedilu kot obstaja zdaj

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0102&from=EN>

- X. Pozdravljata razpravo o etiki v znanosti na vseh nivojih in zavezo dokumenta k ureditvi področja,
- Y. Ob upoštevanju pomembnosti etike v raziskavah opozarjamo na nedoločenost povezave med etičnostjo in dvigom kakovosti raziskav,
- Z. Opozarjata na slovnično napako pri U4.4³,
- AA. Z globoko zaskrbljenostjo ugotavljata, da v dokumentu ni omembe o načinu spodbujanja znanstvenikov k obstoječim okvirjem etičnih standardov,
- BB. Opozarjata na pomanjkanje ciljev v zvezi z enakostjo spolov v znanosti,
  - a. Konkretno na pomanjkanje jasno določenih aktivnosti za zagotovitev enakih možnosti spolov pri zaposlovanju,
- CC. Pozdravljata poziv k boljši preglednost statistik v znanosti glede na spol in deagregacijo teh podatkov v znanstvenih raziskavah ,
- DD. Pozdravljata vzpostavitev Evropskih centrov distribuiranih raziskovalnih infrastruktur v Sloveniji in e-infrastrukture;
  - a. opozarjata na potrebo po definiciji pogojev za uspešno delovanje omenjenih infrastruktur in pomanjkanje konkretnih ciljev, povezanih z njihovo vzpostavitvijo.

Opazanja ob predlogih financiranja, inovativnosti in zasebnem vlaganju v znanost

- EE. Pozdravljata zavezo Republike Slovenije za boljšo izrabo skupnih evropskih mehanizmov na področju znanosti (tako finančnih kot drugih),
- FF. Opozarjata, da je U7.3 ponovljen dvakrat, in sicer tudi kot U7.4,
- GG. Izpostavljata smiselnost združitve ukrepov 10 in 11, ki zasledujeta Cilj 2 - Inovacijska dejavnost v RS, skupaj z ukrepom 12,
- HH. Želita natančnejšo opredelitev oblik javnega in zasebnega vlaganja v znanost,⁴
- II. Pozivata k jasni opredelitvi kazalnikov, ki bodo služili kot merilo za uspešnost preobrazbe sistema javnega financiranja,
- JJ. Pričakujeta natančnejšo določitev in zavezo k davčnim reformam, ki bodo omogočale večja zasebna vlaganja,
- KK. Prepoznavata pomembnost razvoja zakonodaje na področju intelektualne lastnine,
  - a. razmišljata o smiselnosti drastičnih sprememb na tem kompleksnem pravnem področju brez konkretnih problemov, ki bi jih želeli nasloviti,
  - b. sta zaskrbljeni nad pomankljivim besedilom na področju spodbujanja zaščite intelektualne lastnine,
- LL. Opozarjata na pomanjkljivo besedišče pri zavezi k stabilnemu institucionalnemu financiranju, ki je brez oprijemljivih rešitev in brez navedbe konkretnih virov,
- MM. Ugotavljata, da za sinergijo virov potrebujemo jasno opredeljene cilje na državni ravni in ustrezne kazalnike uspešnosti ter kvantitativna merila za njihovo doseganje,

---

³ Spodbujanje javnih raziskovalnih organizacij k zagotavljanju in spoštovanju visoke raven etičnosti visokih ravni etičnosti.

⁴ Trenutno levji delež javnih vložkov v znanost preteče preko ARRS, v strategiji ni opredeljenih mehanizmov za vlaganje zasebnih sredstev v javno znanost niti ne omenja primernosti trenutnih ARRS shem financiranja za trajnostni razvoj; še posebej v luči ukrepov, ki težijo k preobrazbi načina financiranja s strani ARRS

- NN. Predlagata razmislek o dopolnitvi z ukrepi, usmerjenimi v spodbujanje inovacij na področju digitalizacije družbe, zlasti v luči razvojnih ciljev države in Evropske Unije na področju digitalizacije,
- OO. Pričakujeta boljšo opredelitev načina spodbujanja strateških raziskovalno-razvojnih projektov, zaposlovanja, izboljšav mobilnosti ter javnih naročil za spodbujanje zasebnih vlaganj.

Predlogi ukrepov za financiranje znanosti, karierni razvoj in doseganje odprte znanosti

1. Zavzemata za povečanje obsega sredstev na prioritetnih področjih, opredeljenih v nacionalnih in EU strateških dokumentih, prek namenskih razpisov, od katerih naj vsak pokriva eno točko EU prioritete (npr. European Green Deal, Europe Fit for the Digital Age),
2. Predlagata, da se med podpornimi mehanizmi za dvig števila mednarodnih projektov uvede:
  - a. nov dvoletni razpis za financiranje raziskovalcev v Sloveniji, ki nameravajo prijaviti projekt ERC, da lahko pridobijo preliminarne rezultate ter ohranijo zaposlitev med pisanjem projektne prijave, saj ta proces običajno traja več mesecev,
  - b. spodbujanje vzpostavitve projektne pisarne na institucijah, ki jih še nimajo,⁵
  - c. spodbujanje sodelovanja z mednarodnimi raziskovalci, prejemniki ERC projektov, že na doktorski in poddoktorski ravni⁶;
3. Upata, da se odpravi pogoje za državljanstvo pri prijavi na javne razpise,
4. Zahtevata, da se opusti pogoj vpisa osebnih bibliografij v COBISS/SICRIS pri prijavi na javne razpise za sofinanciranje raziskovalnih projektov,
5. Predlagata, da se tujim študentom ponudi finančna pomoč za pisanje povzetkov doktorskih nalog v slovenščini,
6. Predlagata, spremembe pri točki U1.5, in sicer:

Izboljšava sistema za mednarodno in neodvisno presojo projektov, za katero je odgovoren ARRS⁷. Vzpostavitev mednarodnega sistema za vrednotenje delovanja javnih raziskovalnih organizacij. Inštitucije so odgovorne za rezultate njihovih vrednotenj.
7. Zavzemata za podporo odličnim znanstvenim skupinam v obliki dodatnih finančnih virov, ki ne bodo projektno vezana in bodo omogočala raziskave novih znanstvenih ved in področij,
8. Opozarjata na neobstoječo definicijo 'sodobnih pristopov vrednotenja znanstvenoraziskovalne dejavnosti v skladu z načeli odprte znanosti'⁸,

---

⁵ Razmisliti je treba o uvedbi namenskih sredstev za projektne pisarne,

⁶ <http://www.arrs.si/sl/medn/ERCFellowship/razpisi/19/razpis-ERC-2020.asp>

⁷ Sistem sicer že obstaja, vendar ne deluje dobro. Želeli bi si, da se ocenjevanje zgleduje po načelih ocenjevanja ERC projektov.

⁸ Sicer je Deklaracijo DORA podpisalo več kot 2000 organizacij, vendar po našem vedenju ne obstajajo mednarodno sprejeti standardi na ravni večjih odločevalskih organizacij, razen določenih zametkov (npr. [Position Statement and Recommendations on Research Assessment Processes](#),)

9. Pozivata k razmisleku pri upeljavi strategije za občansko znanost in primerne nagrade (oz. priznanja pri vrednotenju raziskovalne uspešnosti) za znanstvenike, ki bodo soudeleženi,
10. Pozivata k razširitvi obsega financiranja ARRS z namenskimi instrumenti za izgradnjo samostojne znanstvene kariere pri raziskovalkah in raziskovalcih na začetku kariere,
11. Pozivata k uvedbi institucionalnih mehanizmov podpore raziskovalcem iz akademske sfere ob prehodu na neakademsko karierno pot, še posebej pri raziskovalcih na začetku kariere.

Predlogi ukrepov za doseganje etičnih standardov v znanosti ter vzpostavitvi plodnega znanstvenega okolja

12. Želita, da je horizontalna politika kot jedrni del razvoja zastavljena dolgoročno in trajnostno,
13. Pozivata definiranje spodbudnega okolja za razvoj odlične znanosti v kontekstu trenutnih razmer v Sloveniji,
14. Pozivata k široki javni razpravi ob vzpostavitvi Nacionalne komisije za etiko in integriteto v znanosti, ki vključuje sestavo, mandat, odgovornost in kompetence, ki naj bodo učinkovite,
  - a. Predlagata, da mandat vključuje tudi definicijo nacionalnih etičnih standardov v znanosti,
15. Zahtevata da, kodeksi osnovne etike, poštenja in dobre prakse v znanstvenem delovanju postanejo temeljni del vsake raziskovalne organizacije in temeljijo na nacionalnih smernicah in zgledih ostalih držav EU,
16. Spodbujata k razširitvi etičnih standardov na področja varovanja podatkov, raziskavah z gensko spremenjenimi organizmi, medicinskimi študijami, etike odprte znanosti, etike do reprezentativnosti spolov, notranjega upravljanja institucij, i.d.r.,
17. Iščeta več zaveze do enakosti spolov pri dostopu do priložnosti na sistemski ravni in ne na projektni ravni, kjer mora odličnost znanosti biti prevladujoči interes,
18. Sprašujeta se o smislu vključevanja ukrepov kot so U5.5 v strategiji razvoja, saj posega v zastavitev raziskovalnega vprašanja na vsebinski ravni,
19. Pričakujeta jasno opredelitev EU standardov preko konkretnih dokumentov in prednostnih področji v skladu s Strategijo razvoja Slovenije,
20. Pozivata k večji avtonomiji komisije za enake možnosti na področju znanosti, ki naj se ji dodelijo kompetence, zajete v tem dokumentu⁹.

Predlogi ukrepov za dvig financiranja, inovativnosti in zasebnega vlaganja v znanost

21. Predlagata natančnejšo opredelitev povečanja vlaganja v znanost s cilji na letni ravni,
22. Predlagata vzpostavitev centra ali stične točke, ki bi nudil pomoč in podporo pri varovanju intelektualne lastnine,
23. Predlagata tudi vključitev organov javne uprave in lokalne samouprave uprave v mrežo prenosa znanja¹⁰,

---

⁹ Takšne kompetence naj s seboj prinesejo konkretne možnosti za ukrepanje, mnenja pa naj bodo zavezujoča, kjer je to smiselno;

<https://www.gov.si/zbirke/delovna-telesa/komisija-za-enake-moznosti-na-podrocju-znanosti/>

¹⁰ Kjer bi lahko delovali kot most, ki povezuje lokalne inovacije z podporo na državni ravni.

24. Pozivata odločevalce, da razvoj znanosti postavijo v ospredje tako preko zakonov, kot preko delovanja podjetji v javni lasti, ki imajo sredstva za financiranje razvojne dejavnosti, zlasti skozi aktivnosti in priporočila SDH,
25. Pričakujeta opredelitev vrste podpore odcepljenim podjetjem:
  - a. skozi finančne mehanizme in dostopnost zagonskih sredstev,
  - b. dostopa do javne infrastrukture,
  - c. preko celostnega svetovanja tako na področju podjetništva in znanosti,
26. Razmišljata o uvedbi minimalne vrednosti, ki bi jo velika podjetja (po definiciji ZGD-1) morala vložiti v raziskave in razvoj,
  - a. nasprotno bi lahko sredstva donirala za aplikativne raziskave v javnem sektorju,
  - b. poseg v prosto gospodarsko pobudo¹¹ bi uporabili v primeru nedoseganja merilnikov uspešnosti postavljenih v RRIS in podležnih dokumentih s strani države same,
  - c. koncept je zasnovan na obstoječem in delujočem modelu, ki je vpeljan na področju spodbujanja rabe obnovljivih virov energije, tako na ravni EU, kot na nacionalni ravni.

---

¹¹ Izhaja iz dejstva, da gospodarska pobuda ne mora delovati v nasprotju z javnim dobrim.